

Відмінною рисою перекладу текстів з юриспруденції є юридично завірений переклад. Юридично завірений переклад – переклад, виконаний сертифікованим перекладачем або завірений в нотаріальному порядку.

Здійснюючи переклад юридичного тексту, перекладач навмисно відступає від структурної і смислової відповідності між двома сторонами комунікації на користь їх рівноцінності в плані дії [1, с.133].

Юридичний документ, письмовий носій перекладної юридичної інформації, має текстові особливості, своєрідне мовне вираження. Не дивлячись на наявні суперечності в поглядах учених-лінгвістів і юристів, більшість погоджуються з тим, що будь-який текст має лексичну, логічну і граматичну основи, певним чином організований з метою передачі інформації. Немає сумніву, що юридичні тексти у перекладі з іноземної мови мовою перекладу незалежно від їх функціонального призначення і прагматичної ролі мають такі ж основи.

Юридичний переклад, як і будь-який переклад галузевої літератури потребує значної бази знань перекладача та обізнаності у різних сферах діяльності і наукових галузях. Особливо, якщо справа стосується перекладу текстів англійської мови українською і навпаки, адже Україна і Великобританія (і звичайно ж США) належать до різних правових систем. Україна – унітарна та правова держава.

Великобританія та США належать до англосаксонської правової системи. Це зумовлено особливостями географічного положення, історичного розвитку і культурних традицій країн, і як наслідок юридичні документи – контракти, договори, угоди, домовленості – значно різняться за своєю структурою і відрізняються вживаною лексикою, існуючими поняттями.

Отже, перекласти текст юридичної тематики, означає не лише бути обізнаним в галузі юриспруденції та дати еквіваленти наявні в словнику іншомовним термінам, а передати зміст, смисл документу таким чином, щоб він був зрозумілим читачеві, який не володіє мовою оригіналу і не знає всіх тонкощів правової системи країни мови оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власенко С. В. Перевод юридического текста: когнитивные особенности номинации и реалии-профессионализмы в языковой паре английский-русский//Филологические науки в МГИМО. Сборник научных трудов. – М.: МГИМО(У), 2005. – №21. – С. 129–140
2. Гамзатов М. Г. Техника и специфика юридического перевода: Сб.статей. – СПб., 2004.
3. Гредина И.В.Перевод в научно-технической деятельности: учебное пособие / И.В. Гредина. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2010. – 121 с.
4. <http://www.justinian.com.ua/author.php?id=556>
5. <http://elger.ru/archives/151#more-151>

Струганець Ю.

Науковий керівник – доц. Панченко В. В.

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ФУТБОЛЬНИХ ТЕРМІНІВ

Сьогодні футбол – це соціокультурний феномен, що не знає національних кордонів. Чемпіонат Європи із футболу 2012 року черговий раз увиразнив значення цієї гри для європейської спільноти. Перед початком Євро-2012 в Україні було побоювання, чи мовний бар'єр (недостатній рівень володіння громадянами України іноземними мовами) не завадить проведенню чемпіонату. Але футбольне дійство відбулося. У редакційній колонці офіційного видання UEFA.direct (липень 2012 р.) президент УЄФА Мішель Платіні зазначив, що Євро-2012 став справжнім святом футболу. Мішель Платіні також підкреслив, що європейський футбол може пишатися тим, в якому світлі він був представлений на цьому турнірі: прекрасні матчі, високі технічні стандарти та чудові стадіони, заповнені пристрасними вболівальниками. Ми ж додамо до цього переліку ще один важливий компонент – успішну футбольну комунікацію, вивчення якої є актуальною лінгвістичною проблемою.

Зауважимо, що здійснено чимало досліджень, присвячених спортивній термінології загалом. Футбольну ж лексику лінгвісти студіювали лише принагідно [2; 4; 5]. Мета нашої розвідки – проаналізувати особливості англо-українського перекладу футбольних термінів.

Кожна терміносистема являє собою не просто сукупність термінів, а складне структуроване об'єднання, що інтегрує загальнонаукову та спеціальну інформацію. Терміноодиноці виступають як вербальні репрезентанти нового знання, його осмислення та розвитку. Термін – це “лінгвістичний знак наукового (логічного) поняття, смисл якого встановлюється дефініцією” [1, с. 6].

Футбольна лексика об'єднує футбольну термінологію (терміни, що позначають певні абстраговані поняття цієї галузі спорту), номенклатуру (назви спортивних команд, назви гравців), прощарок загальноживаної лексики, яка служить для опису термінологічних понять, а також професіоналізми.

Більша частина футбольних термінів запозичена з англійської мови й усталася в інших мовах. Порівняймо лексеми в англійській, німецькій та українській мовах: *goal – Tor – гол; penalty – Elfmeter – пенальті; offside – Abseits – офсайд; pass – Pass – пас; sector of the stadium – Sector des Stadions – сектор стадіону; foul – Foul – фол; football – Fussball – футбол; league – Liga – ліга; hat trick – Hattrick – хет-трик; champion – Meister – чемпіон; goalkeeper – Keeper – голкіпер; libero – Ausputzer – ліберо; striker – Sturmstipitze – страйкер; feint – Finte – фінт; final – Endspiel – фінал.*

Із погляду перекладацької практики усі елементи денотативної системи вихідної мови поділяються на дві групи: 1) ті, що вже мають відповідники в мові, на яку здійснюється переклад (наприклад, *game – гра, rest – перерва*); 2) ті, що (ще) не мають відповідників у мові перекладу (наприклад, *lateral – латераль, winger – вінгер*). Перші В. І. Карабан називає одиницями, що мають еквіваленти у мові перекладу, а другі – безеквівалентними одиницями. “Еквівалентні одиниці поділяються на одноквівалентні (тобто такі, що мають тільки один перекладний відповідник, ...і багатоеквівалентні, тобто такі, що мають два або більше перекладних відповідники” [3, с. 278].

При перекладі футбольних термінів з англійської мови на українську спостерігаємо два види еквівалентних одиниць. Мають тільки один перекладний відповідник такі терміни: *take advantage of the chance (to), seize a chance (to) – використовувати момент; tackle an opponent (to), charge (to), recover the ball (to) – відбирати м'яч у суперника; charge from behind (to), tackle an opponent from behind (to) – відбирати м'яч з-заду; lose one's marker (to), make space (to), free oneself from making (to) – відкриватись; high ball, high pass, high cross, aerial pass – навис та ін.*

До футбольних термінів, що перекладаються двома чи більше відповідниками, належать: *free kick goal – гол з карного удару, гол зі штрафного; short pass – короткий пас, коротка передача; linesman – лайнсмен, боковий арбітр; withdrawn forward – відтягнутий нападник, відтягнутий форвард.*

Суттєвим у нашому дослідженні є питання про довжину футбольного терміна. Як відомо, межа між терміном і термінологічним описом нечітка. Крім зовнішніх критеріїв (звернення до словників та енциклопедій, наявність визначення терміна у тексті), для ідентифікації терміноодиноці слід використовувати, як рекомендує С. М. Дерба, внутрішній, лінгвістичний критерій (відтворюваність у текстах, семантичну цілісність словосполучення, ступінь уживаності) [1, с. 11]. Таким чином установили, що до футбольної термінології належать однослівні терміноодиноці і терміни-словосполучення.

Переклад **однослівних термінів** здебільшого відбувається за двома моделями: слово вихідної мови передано: 1) **однослівним відповідником** (*amateur – амапор, referee – арбітр, outsider – аутсайдер, running – біг, scorer – бомбардир*); 2) **двочленим словосполученням** (*scorer – автор гола, lob (to) – бити парашутом, participate (to) – брати участь, obstruct (to) – блокувати удар, clearance – вибивання м'яча, ejection – вилучення з поля*); 3) **багатокомпонентним терміном** (*attack – атака воріт суперника, kick-off – введення м'яча в гру, promotion – вихід у вищу лігу, retreat – відхід команди в захист*).

Оскільки у футбольній лексиці констатуємо високу продуктивність складених найменувань, частотні моделі англо-українського перекладу двочлених, тричлених і багатокомпонентних конструкцій.

Переважно **двокомпонентні футбольні терміни** мають таку будову:

“Adj. + Noun in Nominative case, singular”, де Adj. – це прикметник, а Noun in Nominative case, singular – це іменник у Н. в. в однині: *unsporting gesture – антиспортивний жест*,

aggressive player – агресивний гравець, *charity match* – благодійний матч, *goal area* – воротарський майданчик, *cannonball shot* – гарматний постріл, *yellow card* – жовта картка.

“Noun + Noun”: *game analysis* – аналіз гри, *assistant referee* – асистент арбітра, *refereeing crops* – бригада арбітрів, *headed goal* – гол головою, *penalty goal* – гол з пенальті, *ball control* – ведення м'яча, *consolation goal* – гол престижу, *heel goal* – гол п'ятою, *local team* – господар поля, *hand ball* – гра рукою, *substitute player* – гравець на заміні.

У перекладацькій практиці спостерігаємо також численні випадки, коли **двочленні** англійські **терміни** перекладено українською мовою за такими моделями:

одним словом (*own goal* – автогол, *playing position* – ампула, *football boots* – бутси, *inside forward* – вінгер);

трьохкомпонентним терміном (*frontal attack* – атака з глибини поля, *corner arc* – дуга кута поля, *halfway line* – лінія середини поля, *center mark* – позначка центра поля, *cross a highball (to)* – віддавати передачу верхом, *attack failure* – втрата м'яча в атаці, *fair charge* – гра без порушення правил, *offside player* – гравець у положенні поза грою);

терміном із чотирьох елементів (*legal charge* – атака суперника в рамках правил, *illegal charge* – атака суперника з порушенням правил, *close dribble* – дриблінг на малому шматку поля, *long dribble* – дриблінг на великій частині поля).

Для **трикомпонентних** футбольних **термінів**, що функціонують в англійській мові, характерні кілька моделей перекладу:

двокомпонентним терміном (*attacking midfield player* – атакувальний півзахисник, *attack through the center (to)* – атакувати центром, *perform a scissors kick (to)* – бити ножицями, *make a save on penalty (to)* – відбити пенальті, *distract opponent's attention (to)* – відволікати суперника, *make a save on a penalty (to)* – відбити пенальті, *counter attacking tactic* – гра на контратаках);

трьохкомпонентним терміном (*cancel match result (to)* – анулювати результат гри; *right wing attack*, *attack on the right* – атака правим флангом, *shot over the crossbar (to)* – бити вище воріт, *penetrate the penalty area (to)* – входити у карний майданчик, *first team player* – гравець основного складу, *blow the final whistle (to)* – дати фінальний свисток, *top corner goal* – гол, забитий у дев'ятку, *boundary of the penalty area* – лінія карного майданчика);

чотирьохкомпонентним терміном (*perform an illegal charge (to)* – відібрати м'яч з порушенням правил).

Особливі труднощі у діяльності перекладача викликають **багатокомпонентні** футбольні **терміни**: *collective action to win the ball*, *team effort to win the ball* – колективний відбір м'яча, *leave the player on the bench (to)* – залишити на лавці запасних, *player in a passive offside position* – гравець в пасивному положенні поза грою, *goalkeeper coming off his goal line* – вихід воротаря з воріт.

У футбольній комунікації виявили також **однослівні** та **двослівні** англійські **терміни**, які перекладаються українською мовою **багатокомпонентними моделями аналітичного способу творення із підрядним реченням** у ролі атрибута, як-от: *leader* – команда, що очолює турнірну таблицю; *outsider* – команда, що замикає турнірну таблицю; *defending team* – команда, що захищається; *attacking team* – команда, що атакує. Проте такі моделі непродуктивні.

Отже, футбольна термінологія репрезентує понятійно-класифікаційну систему, у якій переважають видові поняття. Саме цим можна пояснити велику кількість аналітичних терміноодиниць на позначення явищ зі сфери футболу в англійській та українській мові. Серед багатокомпонентних футбольних термінів домінують двочленні і тричленні конструкції. У ракурсі англо-українського перекладу терміносполук виявлено широкий діапазон типових моделей. Вважаємо, що футбольна термінологія як динамічний сегмент мовної практики соціуму потребує перманентних наукових студій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дерба С. М. Українська термінологія в галузі прикладної (комп'ютерної) лінгвістики (логіко-лінгвістичний аналіз): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / С. М. Дерба / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2007. – 20 с.

2. Дубяк М. Б. Ієрархічна структура найменувань фізичної дії на об'єкт у футбольній термінології (на матеріалі французької та іспанської мов) / М. Б. Дубяк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – № 17. – Луцьк, 2009. – С. 111–115.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2002. – 564 с.
4. Коваль Р. Синонімія у французькій футбольній лексиці / Р. Коваль // Молода спортивна наука України. – 2010. – Т. 2. – С. 107–112.
5. Мова футболу. Шестимовний словник футбольної лексики / уклад.: Р. С. Помірко, М. Б. Дубяк, Т. Р. Іваньо, М. І. Проців. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2009. – 100 с.

Загнійної М.

Науковий керівник – доц. Олійник Т.С.

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ЕМОЦІЙНО–ЕКСПРЕСИВНОЇ ЛЕКСИКИ У ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Стаття присвячена специфіці перекладу дитячої літератури. Актуальність цієї роботи пов'язана з появою все нових перекладів дитячих творів, як канонічних так і новітніх, а також визначається перспективністю подальшого дослідження стратегій перекладу дитячої літератури на основі естетичного сприйняття твору дітьми та вивчення впливу перекладної дитячої літератури на формування особистості.

Метою роботи є дослідити специфіку перекладу дитячої літератури і проаналізувати функції та особливості перекладу емоційно – експресивної лексики та її вплив на цільову аудиторію.

Предметом роботи є переклад дитячої літератури в контексті емоційно-експресивної лексики.

Дитяча література – це особливий вид літератури, який виконує важливі функції і головним завданням якого є формування особистості дітей, ознайомити їх з іноземною культурою та розширити їхній світогляд. Все це зумовлює специфіку перекладу дитячої літератури та потребує систематизованого підходу до використання перекладацьких стратегій. Переклад дитячої літератури є особливим, оскільки має специфічного адресата. Прагматичний аспект перекладу розглядається з трьох різних точок зору. По-перше, з'являється питання про передачу прагматичних значень слів оригіналу. По-друге, прагматика перекладу трактується як прагматичне завдання конкретного акту перекладу. По-третє, висувається вимога адаптації перекладу з метою забезпечити рівність комунікативного ефекту в оригіналі та перекладі.

Художня мова – це обличчя поета, його внутрішня сутність, свідчення майстерності, образності, багатства мислення тощо. Адже неможливо з допомогою одних лише словників засвоїти навіть предметно-сміслові, не кажучи вже про функціональні значення, художні знаки. Передача художньої інформації потребує навіяння і збудження, а їх не можна здійснити без активної роботи асоціативного механізму [2, с. 1].

Останнім часом дослідження вказаної проблеми зацікавило як лінгвістичних, так і психолінгвістичних. Експресія – це не тільки емоційна якість мовлення, завдяки якій воно набуває стилістичної маркованості і стає спроможним передати певний нетривіальний зміст, але й складна стилістична категорія, що спирається на цілий комплекс психічних, соціальних та лінгвістичних чинників і виявляється як інтенсифікація виразності повідомлюваного [2, с. 1].

Експресивність тісно пов'язана з емоційністю, що призвело до ототожнення деякими вченими цих понять. "Експресія пов'язана не лише з емоційним та образним (художнім), а й іншими планами вислову – вольовим, естетичним, соціально-оцінним, семантичним, нормативним і т. п." Тому експресивність набагато ширша за емоційність у мові [1, с. 92].

Основа лексичного складу мови становить загальноновживана лексика, що вживається в різних жанрах усіх стилів і є стилістичним тлом (фоном) для інших шарів лексики, яким притаманне певне стилістичне забарвлення. Для загальноновживаної лексики не властиве оцінне чи емоційно-експресивне забарвлення. Емоційно-експресивні слова, крім понятійного, мають ще й емоційне значення, вказують на позитивну або негативну оцінку й тому мають експресію (тобто сильне вираження змісту чи емоцій). Така лексика служить для інтенсивного вираження